

Müzik Öğretmenliği ve Lisansüstü Eğitim: Dokuz Eylül Üniversitesi Örneği

Music Education and Postgraduate Study: The Case of Dokuz Eylül University

Banu ÖZEVİN, Esin UÇAL CANAKAY, Çilem BEYLİK

ÖZ

Bu araştırmada Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği lisansüstü programının değerlendirilmesi ile, bu alandaki lisansüstü eğitime ışık tutmak ve geleceğe dair çıkarımlarda bulunmak hedeflenmiştir. Araştırma, iç içe geçmiş tek durum çalışması ile desenlenmiş nitel bir çalışmadır. İç içe geçmiş tek durum desenine uygun olarak Müzik Öğretmenliği lisansüstü programı öğrenci, mezun, öğretim üyesi ve tezlere yönelerek incelenmiştir. Programla ilgili değerlendirme yapmak üzere 10 öğrenci, 23 mezun, 6 öğretim üyesinin görüşleri alınmış, bu programlarda yapılmış olan 57 yüksek lisans ve 20 doktora tezi incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda görüşler dört ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler, “kurumsal hedefler”, “içerik”, “program çıktıları” ve “güncelleme” olarak belirlenmiştir. Program çıktıları kategorisinde ayrıca programda yapılan tezler çeşitli kategorilere göre değerlendirilmiş ve mezunların mesleki yönelimleri istatistikî olarak paylaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre şu çıkarımlar yapılmıştır: öğrenciler kurumun vizyon ve misyonunu kavramak ve eğitim sürecinde geçirdikleri süreci anlamlı hâle getirebilmek üzere programın başında bilgilendirilmelidir; müzik eğitimi alanında nitelikli araştırmalar yapmak üzere “müzik eğitiminde bilimsel araştırma” dersi programa eklenmelidir; tezlerde yapılan çalışmalar ve çalışma grupları çeşitlendirilmelidir; öğretim üyeleri danışmanı oldukları öğrencilere tez hazırlama ve akademik çalışmalar yapma aşamasında rol model olmalıdır; lisansüstü programlar çağın ve toplumun ihtiyaçlarına göre güncellenmelidir.

Anahtar Sözcükler: Lisansüstü Eğitim, Müzik Öğretmenliği, Lisansüstü Tezleri

ABSTRACT

The purposes of this study are to shed light on postgraduate education in Music Teaching and draw inferences about the future by evaluating the Music Teaching Postgraduate Program in Dokuz Eylül University Institute of Educational Sciences. The research is a qualitative study modelled with a single-case embedded study. In accordance with the interlocking single case pattern, the Music Education graduate program was examined by focusing on student, graduate, faculty member, theses. The opinions of 10 students, 23 graduates and 6 faculty members were taken to evaluate the program, and 57 master's and 20 doctoral theses were examined. As a result of the content analysis,

Özevin B., Uçal Canakay E., & Beylik Ç., (2021). Müzik öğretmenliği ve lisansüstü eğitim: Dokuz Eylül Üniversitesi örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 11(3), 516-526. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.471>

Banu ÖZEVİN (✉)

ORCID ID: 0000-0002-0753-5409

Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
Dokuz Eylül University, Faculty of Education, Music Education Department, Izmir, Turkey
banu.ozevin@deu.edu.tr

Esin UÇAL CANAKAY

ORCID ID: 0000-0003-2476-8287

Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
Dokuz Eylül University, Faculty of Education, Music Education Department, Izmir, Turkey

Çilem BEYLİK

ORCID ID: 0000-0002-5699-066X

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye
Dokuz Eylül University, Institute of Fine Arts, Department of Music Education, Izmir, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 02.05.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 26.10.2021

opinions were collected under four main categories. These categories are defined as “institutional goals”, “content”, “program outputs” and “updates”. In the category of program outcomes, the theses were evaluated according to various categories and the professional orientations of the graduates were statistically shared. According to the results of the research, the following conclusions were made: students should be informed at the beginning of the program in order to understand the vision and mission of the institution and to make the process they spent in the education process meaningful; A “scientific research in music education” course should be added to the program in order to conduct qualified research in the field of music education; subjects and research groups in theses should be diversified; faculty members should be role models in preparing thesis and academic studies for their advisors; graduate programs should be updated according to the needs of the time and society.

Keywords: Postgraduate study, Music education, Postgraduate theses

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz çağda bilgi ve teknolojinin tüm evrende kolaylıkla ve hızla yayılabilmesi ile birlikte bireylerin mesleklerinde uzmanlaşma isteklerinin de hızlı bir yükselişe geçtiği görülmektedir. Bireyler, üniversite bünyesindeki lisansüstü eğitim programları ile sahip oldukları bilgi düzeyini üst seviyelere taşıyarak meslek yaşantılarında uzmanlaşma sağlayabilmekte ve bununla birlikte bilim ve teknoloji üreterek topluma katkı sunabilmektedirler.

Ülkemizde bireylerin lisansüstü eğitim tercihleri oldukça yüksek düzeydedir. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden alınan 2019-2020 yükseköğretim istatistiklerinde 2.097.001 öğrencinin yüksek lisans eğitimi, 101.242 öğrencinin doktora programına kayıtlı olduğu görülmektedir (“Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi”, 2020). Yapılan araştırmalar, lisansüstü eğitim alan bireylerin lisansüstü eğitimi tercih etme nedenleri arasında akademik gelişim ve akademik kariyer planlamasına yönelik nedenlerin üst sıralarda yer aldığını göstermektedir (Başer ve diğer., 2005, Alabaş ve diğer., 2012, Nas ve diğer., 2016).

Genel amacı bilim üretmek ve bilim insanı yetiştirmek olan lisansüstü eğitim alanları içinde sanat alanlarında lisansüstü eğitimin amacının, sanat alanında nitelikli bilimsel çalışmalar yapmak ve alanında uzman akademisyenler yetiştirmek olduğu söylenebilir. Sanat alanlarında lisansüstü eğitiminin ilk aşaması olan yüksek lisans çalışması, bilimde ya da sanatta uzmanlık unvanı alma sürecini ifade etmektedir. Eğitim Bilimleri Enstitülerine bağlı bir lisansüstü program, bilimsel ve sanatsal araştırma süreçlerini kapsamaktadır. Bu sürecin devamında doktora yapan bir sanat eğitimcisinin ağırlıklı olarak bilim-sanat ilişkisinin eğitim ile bağlantılı içerikler konusunda uzmanlaşması ve yeterlik sahibi olması düşünülmektedir (Eker ve diğer., 2013: s. 47-48).

Sanat alanları içerisinde müziğin yaşam içinde ne denli büyük bir yer kapladığı tartışılmaz bir gerçektir. Bireylere nitelikli, doğru, sanatsal değeri yüksek müzik yaşantıları oluşturmada rehberlik görevi üstlenen müzik eğitimcileri, lisansüstü eğitimlerini üniversitelere bağlı olarak farklılık gösteren enstitülerde, çoğunlukla Eğitim Bilimleri Enstitülerinde sürdürmekte ve alanlarında uzmanlaşmaktadır. Eğitim Bilimleri Enstitülerine bağlı olarak müzik eğitimi alanında tezli yüksek lisans programı yürütülmektedir. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin 6. Maddesinde “tezli yüksek lisans programı, öğrencinin bilim-

sel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgilere erişme, bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğini kazanmasını sağlar” ifadesi yer almaktadır. Yönetmeliğin 15. Maddesinde doktora programı ile ilgili olarak “öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, verileri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandırır” açıklaması bulunmaktadır (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim, 2016).

Ülkemizde müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitim programı açılan ilk üniversitelerden birisi olan Dokuz Eylül Üniversitesi’nde müzik eğitimi alanında yüksek lisans programı 1992-1993 öğretim yılında Fen Bilimleri Enstitüsü’ne bağlı olarak başlatılmış ve 1994’ten yılından itibaren Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütülmeye devam etmiştir. 1998-1999 öğretim yılında Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nün faaliyete geçmesiyle birlikte anabilim dalının yüksek lisans programı bu enstitüye bağlanmıştır. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Doktora programı ise 2001-2002 öğretim yılında öğrenci almaya başlamıştır.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nde yer alan yüksek lisans ve doktora programlarına ilişkin genel esaslar doğrultusunda her üniversite kendi kurumsal hedeflerini belirlemektedir. Kurumsal hedeflerin gerçekleştirilmesinde en önemli aşama, eğitim programlarıdır. “Eğitim programları, ulusal ya da uluslararası düzeyde kaliteli bir eğitim sistemi kurma, ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacak nitelikli insan gücü yetiştirme, toplumsal ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini destekleme gibi amaçlara yönelik olarak geliştirilirler” (Özdemir, 2009: 127).

Bir eğitim kurumu için program hazırlığına geçmeden önce, geliştirilecek programın hizmet edeceği işlevlerin netleştirilmesi gereklidir (McNail, 1996: 118). Eğitim programının tasarlanmasında eğitim hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme olmak üzere tüm boyutlarıyla ele alınmalı ve bu boyutlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi gerekmektedir. Mevcut programların değerlendirmesinde ise eğitim programı hem süreç hem de ürün yönleriyle ele alınmalıdır (Demirel, 2000: 51, 108).

Günümüzde bilimin felsefi temelleri, bilim üreten kurumlarda ne kadar önemsenmektedir? Bu soruya cevap bulabilmek için lisansüstü eğitimin yürütüldüğü enstitülerde, eğitim programları ve ders içeriklerinin bilimi anlamaya, yorumlamaya ve

üretmeye dayalı olarak oluşturulup oluşturulmadığının dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Mevcut programlar belirli sürelerde değerlendirilmeye alınmalı ve gerekli güncellemeler yapıp yeniden uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca, lisansüstü eğitimin yürütüldüğü enstitüler arasında Eğitim Bilimleri Enstitüleri, insan yetiştirme kavramı temel alınarak programı oluşturulan Eğitim Fakültelerinin devamı niteliğinde bir eğitim kurumu olması bakımından özel bir yere sahiptir. Bu nedenle program içeriklerinin bilimsel ve toplumsal temellere dayandırılması, enstitü ile toplumsal ihtiyaçlar arasındaki ilişkinin gözden kaçırılmaması ve gerektiğinde güncellemeler yapılarak bilimsel ve toplumsal ihtiyaçları karşılayabilecek nitelik kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Eğitim kurumlarının bilimsel ve toplumsal ihtiyaçlara hizmet edebilmesi için program oluşturma çalışmalarında, o eğitim kurumundan hangi niteliklere sahip mezunlar verilmesi gerektiğinin yanıtı esas alınmalıdır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı (DEÜ EBE GSE ABD) Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı web sayfasında kurumsal hedefini şu şekilde açıklamaktadır. “Bu eğitim ve öğretim hizmetleri gerek kurumun gerekse başka kurumların akademik yapılanmalarına katkıda bulunmak amacı ile yapılmaktadır”. Müzik Öğretmenliği Doktora Programı için kurumsal hedef, “Atatürk ilkelerine bağlı; müzik alanı ile ilgili kavramları, bilgi ve becerileri edinmiş; müzik öğretim yöntem ve tekniklerini bilen; ulusal ve uluslararası müzik kültürlerini tanıyan; toplumsal sorumluluk bilincine sahip; akademik gelişime açık örnek bir müzik öğretmeni yetiştirmek” olarak açıklanmıştır (“Dokuz Eylül Üniversitesi”, t.y.).

Enstitülerin, bilimsel ve toplumsal temellere dayandırılmış eğitim programları sunması gerektiği bakış açısıyla DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı incelendiğinde, bu gereksinimleri karşılamak ve belirlenen temel kazanımları gerçekleştirebilmek üzere tasarlanmış 6 zorunlu, 15 seçmeli ders ile Uzmanlık Alanı ve Tez Çalışması derslerinin yer aldığı görülmektedir. Doktora Programı’nda ise 4 zorunlu, 17 seçmeli ders ile Uzmanlık Alanı ve Tez Çalışması dersleri yer almaktadır. DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının ders içeriklerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye’de müzik eğitimi lisansüstü programın yürütülmesinde en uzun geçmişe sahip üniversitelerden biridir ve günümüze kadar bu programlardan çok sayıda

mezun vermiştir. Mezunlar, aldıkları lisansüstü eğitimin kendilerine kazandırdığı bilgi ve beceri birikimiyle ülkemizin çeşitli eğitim kurumlarında mesleklerini sürdürmektedirler.

Öğretmen yetiştirmede lisansüstü eğitim konusu, üzerinde önemle ve yoğunlukla çalışılan araştırma konularından biridir. Bu çalışmalar arasında lisansüstü eğitimin neden tercih edildiği, lisansüstü eğitimin sorunları, lisansüstü tezlerle ilişkin bibliyografik çalışmalar ve lisansüstü tezlerin incelenmesi, tezlerin değerlendirilmesi, program değerlendirmesi konuları oldukça fazla sayıdadır. Ancak müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitim konusuna yönelik akademik çalışmaların öğretmen yetiştirmenin diğer alanlarına göre çok daha az sayıda olduğu dikkati çekmektedir. Müzik eğitiminde lisansüstü eğitim ile ilgili alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların; lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler bakımından incelemesi (Bilen ve diğer., 2005), lisansüstü eğitimde yaşanan sorunlar (Öztürk ve Dinç 2016), lisansüstü eğitimden beklentiler (Özmenteş ve Özmenteş 2005), program değerlendirme ve ders içeriklerinin incelenmesi (Bilen, 2005; Kasap, 2006; Can ve diğer., 2009; Eskioğlu, 2010) konuları üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bunların yanı sıra lisansüstü tezlerde ele alınan konulara göre derleme çalışmalarına rastlanmaktadır. Bunlar: yaylı çalgılar (Arıca, 2017; Birel ve Qader, 2017; Kurtaslan, 2018; Özyay, 2020), üfleme çalgılar (Ataman, 2009; Üstün, 2020), gitar (Öztutgan, 2016), piyano (Toptaş, 2013), oda müziği (Orhan ve Göklen, 2018), ses eğitimi (Kösreli, 2020), müzik eğitimi (Kılıç, 2010) olarak örneklenebilir.

Bu çalışmalar arasında Özmenteş ve Özmenteş’in (2005) yapmış olduğu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı’nda öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirilmiş olması bakımından dikkat çekicidir. Bu çalışmada öğrencilerin lisansüstü eğitimden beklentileri, lisansüstü öğrenim görme nedenleri ile öğrencilerin program, öğretim üyeleri, ders ve konu içerikleri, öğretim yöntemleri ve değerlendirme ölçütleri ile ilgili araştırma verileri yalnızca öğrenciler ile görüşme yapılarak elde edilmiştir.

Bu çalışmada ise aynı kurum çok yönlü olarak ele alınmış, kurumun öğrenci, mezun ve öğretim üyeleri ile görüşülmüş ve programın çıktısı olarak görülebilecek tezler incelenerek bütüncül bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu yönleriyle bu çalışmanın alanyazına önemli katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

Tablo 1: DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının Ders İçeriklerine Göre Dağılımı

		Müzik alanına özgü yetkinlik kazandıran dersler*	Bilimsel araştırmaya yönelik dersler	Eğitim bilimleri alanına özgü yetkinlik kazandıran dersler
Yüksek Lisans Programı	Zorunlu	4	2	-
	Seçmeli	11	4	-
	Toplam	15	6	-
Doktora Programı	Zorunlu	2	2	-
	Seçmeli	6	6	5
	Toplam	8	8	5

*Yüksek Lisans ve Doktora programlarının her iki yarıyılında da birden fazla “İleri Anadal Eğitimi” dersi (keman, viyola gibi) seçmeli ders kategorisinde yer almaktadır. Her öğrencinin bunların arasından sadece birini seçmesi gerektiği için, bu tabloda tek bir ders olarak sayılmıştır.

- DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği lisansüstü programları öğrenci, mezun ve öğretim üyelerinin kurumsal hedefler, program içeriği, program çıktıları ve program güncellemesine ilişkin görüşleri nelerdir?
- DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği lisansüstü programlarında yazılmış olan lisansüstü tezler çalışılan konulara göre, kullanılan araştırma yöntemlerine göre, örneklem grubuna göre veya tezin sonuçlarının hitap ettiği seviyeye göre ve değişken olarak ele alınan duyuşsal özelliklere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği lisansüstü programları mezunlarının mesleki yönelimleri nasıl bir dağılım göstermektedir?

Araştırmanın amacı: Bu araştırmanın amacı Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Öğretmenliği lisansüstü programını değerlendirerek, bu alandaki lisansüstü eğitime ışık tutmak ve geleceğe dair çıkarımlarda bulunmaktır. Araştırmada bir üniversitedeki programın nasıl işlendiği değil, bu programın çok yönlü olarak değerlendirilmesi sayesinde genele varacak çıkarımlar yapılması hedeflenmiştir. Müzik Öğretmenliği programlarının hem sanat hem de bilim alanlarını kapsaması sebebiyle özel olan yerini de dikkate alarak bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Araştırma sorularının yanıtlanması ile, uygulamaya konulan müzik eğitimi lisansüstü programının uygulama alanındaki izlenimler, görüşler, incelemeler ve deneyimler yoluyla gerçek anlamda amaçlarına ne kadar ulaşabildiğinin görülmesine ve bu yoldaki engellere ilişkin gerçekçi bulguların ortaya çıkarılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, iç içe geçmiş tek durum çalışması ile desenlenmiş nitel bir çalışmadır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010). İç içe geçmiş tek durum deseninde, bir durum (okul, kurum) içinde olabilecek birden fazla alt birime yönelme söz konusudur (Yıldırım & Şimşek, 2013: 327). Bu araştırmada Müzik Öğretmenliği lisansüstü programı (tek durum) öğrenci, mezun, öğretim üyesi, tezlere (farklı alt birimlere) yönelerek incelenmiştir.

Çalışma Grubu: Araştırma için DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programlarının tüm mezun, öğrenci ve öğretim elemanlarına ulaşılmış, katılmaya istekli olduğunu belirten kişiler araştırmaya dahil edilmiştir. Toplamda 10 öğrenci, 23 mezun ve 6 öğretim üyesinin görüşleri araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca bu programlarda tamamlanmış olan 57 yüksek lisans ve 20 doktora tezi araştırma kapsamında incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Görüşmeler: Öğrenci, mezun ve öğretim üyelerinin DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programları hakkındaki görüşleri alınmıştır. Görüşme soruları araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri

doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme sorularında katılımcıların demografik bilgileri toplanmış ve katılımcılara DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programlarını vizyon ve misyon, içerik, tez süreci, danışmanlık süreci ve programın bütünü düşünülerek değerlendirebilecekleri sorular yöneltilmiştir.

Bu araştırmada katılımcılarla yapılacak görüşmeler için Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü'nden Etik Kurul Onay belgesi alınmıştır. Tüm katılımcılara, araştırma kapsamında yer alan sorulara verecekleri yanıtların, yalnızca bu araştırmada kullanılacağı ve başka hiçbir kişi ya da kuruluşla paylaşılmayacağı konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca, araştırmanın yayınlanma aşamasına kadar geçen süre içerisinde araştırmada yer almaktan vazgeçmeleri durumunda araştırma kapsamına dahil edilmeyecekleri katılımcılara açıklanmıştır.

Doküman Analizi: Bu aşamada DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programlarında yapılmış tüm tezlere YÖK Tez Tarama, Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı veri tabanı üzerinden ulaşılmıştır. Her iki veri tabanında da yer almayan tezler için yazarlara ulaşılmıştır. Ulaşılabilen 57 yüksek lisans ve 20 doktora tezi konu, yöntem, örneklem grubu açısından analiz edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. "İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Verilerin analizi sürecinde şu aşamalar izlenmiştir:

- Katılımcıların kayıt altına alınmış cevaplarının tümü analiz edilmek üzere yazılı hâle getirilmiştir.
- Katılımcıların gizliliğini sağlamak üzere her bir katılımcıya bir kod verilmiştir: Öğrenci için Ö, mezunlar için M, öğretim üyeleri için ÖÜ. Katılımcıların cümlelerindeki kişi isimleri veya bir kişiyi belirten ifadeler araştırmacılar tarafından gizlilik esası açısından değerlendirilmiş ve kodlama-kategorilendirme aşamasına katmak ancak örnek cümle olarak kullanılmamak üzere işaretlenmiştir.
- Tüm veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve "veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259) kodlar verilmiştir. Kodlama, verilerden elde edilen kavramlara göre yapılmıştır. Bu tip kodlamada "araştırmacı verileri satır satır okur ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışır. Ortaya çıkan anlama göre araştırmacı, belirli kodlar üretir ya da doğrudan verilerden yola çıkarak kodlar oluşturur" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 264).
- Daha sonra kategoriler belirlenmiştir. Bu aşamada Yıldırım ve Şimşek (2013: 268)'in belirttiği gibi kodlar bir araya

getirilerek incelenmiş, ortak yönler bulunmaya çalışılmış ve kategoriler ile bu kategorileri daha ayrıntılı açıklayan alt kategoriler belirlenmiştir.

- Bu aşamada güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü "Güvenirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)" kullanılmış ve kodlayıcılar arası uyum katsayısı hesaplanmıştır. Üç araştırmacı arasındaki uyum katsayısı %95 olarak bulunmuştur. Uyum katsayısı %70'in üzerinde çıkan araştırmalar güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu sonuç araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.
- Son aşamada kategori ve alt kategoriler tablolaştırılmıştır. Kategorileri en iyi ifade ettiği düşünülen örnek cümleler seçilmiş ve bulgular bölümünde sunulmaktadır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesiyle süreci açıklamaya yönelik olarak dört ana kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler "Kurumsal Hedefler", "İçerik", "Program Çıktıları" ve "Güncelleme" olarak belirlenmiştir. Her bir ana kategoriyi daha ayrıntılı açıklamak üzere alt kategoriler belirlenmiştir. Tablo 2'de belirlenen ana kategoriler ve alt kategoriler verilmiştir.

Tablo 2: Lisansüstü Eğitim'e Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Kategorileri

Kategoriler	Alt Kategoriler
Kurumsal Hedefler	Vizyon ve Misyon İçerik ile Uyum
İçerik	Müzik Alan Dersleri Araştırma Yöntemleri Dersleri
Program Çıktıları	Tez Mesleki Yönelim
Güncelleme	Akademik Çalışmalar Yabancı Dil Teknoloji 21. Yüzyıl Becerileri

Aşağıda kategorilere yönelik görüşleri içeren örnek cümleler ve bu görüşlere dayanan yorumlar yer almaktadır.

Kurumsal hedefler ana kategorisinin alt kategorileri "Vizyon ve Misyon" ve "İçerik ile Uyum" olarak belirlenmiştir. Vizyon ve Misyon kategorisinde yer alan bulgulara göre öğrencilerin tümü ve mezunların büyük çoğunluğu vizyon ve misyonun uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak öğretim üyelerinden vizyon ve misyonun yetersiz olduğu eleştirisi gelmiştir.

ÖÜ3 vizyon ve misyonun bir kurum için önemini ve kapsamını şöyle ifade etmiştir: "... verilen eğitim içerisinde kendi derslerim ile vizyon, misyon ve program çıktılarını ancak katkı sağlayabilirim. Çünkü bu büyük bir organizasyon ve her bir ders, her bir öğretim üyesi ve her bir öğrenci bu organizasyonun bir parçası. Bu organizasyon içinde atılan her adımın vizyon, misyon

ve çıktılara hizmet ettiğini düşünerek atılması ve ortak alınmış kararlarla hareket edilmesi gerek. Ancak o zaman belirlenen hedefe ulaşmada belki yol alabiliriz."

ÖÜ4 öğrencileri seçme aşamasında bile vizyon ve misyon ile uyumlu uygulamalar yapılmasının önemli bir kriter olduğunu belirtmiştir: "...bütün bunlara daha sağlıklı cevap verebilmek için, program için hedeflenenler ile uygulama çıktısındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir... Özellikle aday seçme kriterleri vizyon ve misyon ile örtüşüyor mu?"

ÖÜ3 öğrencilerin konu hakkında bilgilendirilmiş olmasının önemini vurgulamıştır: "Öğrencilerin de, bu kuruma eğitim almak üzere gelirken vizyon, misyon ve program çıktılarında haberdar olarak gelmeleri gerekir. Gelen öğrenci akademik bakış açısı kazanmaya, bunun için de gerekli çalışmaları yapmaya istekli olmalıdır. Aksi takdirde program içeriğinin ya da öğretim üyelerinin vizyon, misyon ve program çıktılarında ulaşma çabası bir anlam taşımayacaktır."

Vizyon ve Misyon konusunda bir diğer eleştiri ise uluslararası standartlara ulaşma noktasında olmuştur. Akademisyen olarak çalışan mezunlardan ve öğretim üyelerinden bu konuda eleştiriler gelmiştir:

"Akademisyenlik hayatımda, başka üniversitelerden mezun akademisyenlerle iletişime geçmeye başladığımda fark ettiğim şey lisansüstünde, onlara kıyasla oldukça donanımlı bir eğitim aldığım oldu. Ancak uluslararası standartlarla karşılaştırıldığında yeni bilimsel paradigmlar, entelektüel birikim, sorgulama, yaratıcılık gibi unsurlar açısından pek de cesaretlendirici olmadığını düşünüyorum." (M9). "...uluslararası bir kıyaslama yapılırsa (eğitim, öğretim ve kurumsal, kişisel iletişim bağlamında) batı ülkelerinin gerisinde olduğumuzu söyleyebilirim." (M7).

"Kurumsal Hedefler" ana kategorisinin ikinci alt kategorisi olan "İçerik ile Uyum" kategorisinde vizyon, misyon, belirlenen hedefler ve programda uygulanan içerik arasındaki uyum göz önüne alınmıştır. Genellikle uyum olduğu yönünde görüş gelse de yapılan eleştiri, programı bir bütün olarak görebilmek, hedefler, kazanımlar ve çıktılar arasındaki bağları kurabilmek konusundaki rehberlik eksikliği olmuştur. M15 bu durumu şöyle ifade etmiştir: "... yüksek lisans programı derslerinin ve içeriklerinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum... Çünkü hazırlıksız pat diye bilinmeyen bir eğitim sürecinin içine girmiş gibi çırpınmışım. Benden istenenlerle bana verilen eğitim arasında bağ kuracak bir alan-rehber-ders yoktu." Öğrencilerden de benzer eleştiriler gelmiş ve rehberlik konusu yine ön plana çıkarılmıştır: "...ilk önce bence bununla ilgili oryantasyon ya da lisans düzeyinde bu eğitimin oryantasyon zamanı hani yüksek lisans nedir, ne değildir bunu daha iyi anlatmaları gerekiyor bence eğitimcilerin. Bence bununla ilgili bir ders olabilir. Yani yüksek lisansın aşamaları ile ilgili ne oluyor? Nasıl oluyor?" (Ö1).

"İçerik" ana kategorisi incelendiğinde öğrenci ve mezunların programda uygulanan içeriği iki farklı boyutta değerlendirdiği göze çarpmaktadır. "Müzik alan dersleri" hakkında olumlu görüşler çoğunlukta iken: "...alana yönelik derslerin oldukça iyi ilerlediğini...düşünüyorum" (M1); müzik eğitimi ve bilimsel

araştırma yöntemlerinin buluşması söz konusu olduğunda tüm araştırmanın en büyük eleştiri noktası belirlenmiştir: “*Lisansüstü programların temel amacı (en azından belirli bir düzeyde) araştırmacı kimliği kazanarak amaca yönelik her tür çalışmanın evrensel yöntemlerle gerçekleştirilmesi ve alan içerisinde kullanılacak nitelikli verilerin elde edilmesi olarak tanımlanırsa, yüksek lisans öğrenciliğim döneminde bu amaca yönelik çalışmalara pek teşvik edilmediğimizi söyleyebilirim.*” (M7). “*...bilimsel araştırma yöntemlerinin sadece kuramsal olarak verilmeyip uygulama ağırlıklı olması iyi olurdu.*” (M16). “*...Ama genel olarak yüksek lisans eğitiminin bilimsel araştırma yönünün güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Hatta bir adım daha öteye gidilerek bu derslere müzik eğitimi alanında yetişmiş öğretim üyeleri tarafından bu dersler verilirse, verimin artacağını düşünüyorum.*” (M15). “*...Hatta sadece bunun gerçekleşmesi için belki de ‘Müzik eğitiminde bilimsel araştırma’ gibi bir ders açılmalı.*” (M15).

Sosyal bilimlerde araştırma yapmanın diğer alanlardan farkını ve dolayısıyla derslerde de farklılık olması gerektiğini M20 şöyle ifade etmiştir: “*...Enstitü derslerinin çoğu, daha çok dil bilimleri ve matematik/fen bilimleri altyapısı üzerine kuruluydu. Sosyal bilimlerin doğasına uygun ders bulmakta zorlandığımı hatırlıyorum.*”

“Program Çıktıları” ana kategorisinde ilk alt kategori olarak “Tez” belirlenmiştir. DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programlarında yapılmış olan tezlerin çeşitli değişkenlere göre sınıflandırması aşağıda tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 3’de görüldüğü gibi yüksek lisans ve doktora kademele-
rindeki tez çalışmalarında daha çok çalgı eğitimi ve sorunları ile ilgili konularda yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Bunu müzik kuramları eğitimi ve sorunları izlemektedir. Tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4’te görüldüğü gibi yüksek lisans tezlerinde daha çok nitel araştırma yöntemleri kullanılırken doktora aşamasında nicel ve nicel ile nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemleri ağırlık kazanmıştır. Yüksek lisans döneminde daha çok nitel yöntemin kullanıldığı betimsel çalışmalar çoğunlukta, doktora aşamasında nicel ve karma yöntemin kullanıldığı deneysel çalışmalar ağırlık kazanmıştır.

Tablo 5’de belirtildiği gibi lisansüstü tezlerde çoğunlukla üniversite seviyesinde çalışma yapılmıştır. Bunu ilköğretim okulları takip etmektedir.

Katılımcıların tez konusu belirlendikten sonraki süreci değerlendirmeleri incelendiğinde çalışılan danışman öğretim üyesine yönelik görüşlerin olumlu ve olumsuz yönde olduğu dikkat çekmektedir:

Olumlu görüşler: “*(Danışmanım) Gayet hoşgörülüydü, fikirlerime değer vermesi ve özerkliği sağlaması açısından tatmin ediciydi.*” (M9). “*Alanımda içime sinen bir konu seçtik ve onun üzerinde çalıştım. Sorunsuz gayet güzel bir süreçti.*” (M16).

Olumsuz görüşler: “*Tez konusunu belirleme süreci: Sorunlu, danışmana ulaşamama, danışmanın sürekli işinin olması, sürecin aceleye gelmesi. Tez çalışması süreci: Sancılı.*” (M8). “*...yaşa-*

Tablo 3: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Konu ve Yöntem Kategorilerine Göre Dağılımları

Araştırma Konularının Kategorileri	Yüksek Lisans (n=57)		Doktora (n=20)	
	Betimsel	Deneysel	Betimsel	Deneysel
Çalgı Eğitimi ve Sorunları	19		4	5
Müzik Kuramları Eğitimi ve Sorunları	6		1	2
Tanınmış besteci ve müzik insanlarının hayatı, katkıları	6			
Ses Eğitimi ve Sorunları	5		1	
Müzik Eğitimi Yöntem ve Yaklaşımları	4	1		2
Sınıf Müzik Eğitimi	4	2		
Yaratıcılık	1		1	2
Şarkı Öğretimi	2		1	
Özel Eğitim	2			1
Güzel Sanatlar Lisesi	3			
Kurum Tarihçesi	1			
Disiplinler arası ilişki	1			

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre Sınıflandırması

Kullanılan Yöntem	Yüksek Lisans (n=57)			Doktora (n=20)		
	Betimsel	Deneysel	Toplam	Betimsel	Deneysel	Toplam
Nicel	4	3	7	3	6	9
Nitel	42	-	42	2	-	2
Karma	8	-	8	1	8	9

dığım süreçlerde konu belirlemek, yöntem belirlemek zorunda kaldım. Danışmanımın... eğitimin araştırılması konusunda yönlendirmesinin yeterli olmadığını düşünüyorum.” (M17).

Danışmanın niteliğine yönelik görüşler şöyledir: *“Öğrencilik sürecimde birkaç danışmanla çalışma fırsatım oldu. Danışmanın kesinlikle alanında aktif, araştırmacı ve öğrenciyi güdüleyici bir kişi olması gerekiyor.” (M11). “Danışmanınızın ufku, mesleki yeterliliği ne kadar genişse size de etkisi o kadar olumlu oluyor.” (M17).*

Program çıktılarının kategorisinin ikinci alt kategorisi “Mesleki Yönelim” olarak belirlenmiştir. Öğrenciler aldıkları eğitimin mesleki yönelimlerine etkisini şöyle ifade etmişlerdir: *“Benim yüksek lisans yapmaktaki hedefim ilk olarak akademisyenlik tabii ki.” (Ö4). “Benim yüksek lisans yapmaktaki hedefim ve amacım aslında bir kadro bulup, kendimi geliştirip, kariyer yapmak amaçlı.” (Ö1).*

Bu kategori ile ilişkili olarak Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programlarından mezun olanların mesleki dağılımları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi programdan mezun olanların yarısından fazlası (n=33, %53) akademisyen olarak görev yapmaktadır. Bunu Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okulu ve Güzel

Tablo 5. Lisansüstü Tezlerinin Örneklem Grubuna Göre veya Tezin Sonuçlarının Hitap Ettiği Seviyeye Göre Sınıflandırması* (n=38 Yüksek Lisans, n= 19 Doktora)

Seviye	Yüksek Lisans	Doktora
Okul Öncesi	2	-
İlköğretim	8	8
Lise	-	-
Güzel Sanatlar Lisesi	7	-
Üniversite	16	9
Özel Eğitim Kurumları	2	1
Çalgı eğitimi (Seviye belirtilmemiş)	3	1

* Bu kategoriye müzik insanlarının yaşamı ve katkıları, kurum inceleme ve metot inceleme tezleri dahil edilmemiştir

Tablo 6: Yüksek Lisans ve Doktora Programlarından Mezun Olanların Mesleki Dağılımları (n=62)*

Meslek	Frekans	Yüzde
Akademisyen	33	53
Öğretmen	22	35
Özengen Müzik Eğitimi	6	10
Alan dışı	1	2

*15 öğrenci Yüksek Lisans ve Doktorasını DEU EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği programlarında tamamlamıştır. Sadece Yüksek Lisans yapan ve sadece Doktora yapan öğrenciler arasındaki sayı farklılığı nedeniyle tez sayıları ve mezun sayıları arasında farklılık görülmektedir.

Sanatlar Liselerinde öğretmen olarak çalışanlar (n=22, %35) izlemektedir.

“Güncelleme” ana kategorisinde öğrenci, mezun ve öğretim üyelerinin görüşlerine göre programda güncellenmesi gereken noktalar belirlenmiştir. Bunlardan ilki “Akademik Çalışmalar” alt kategorisidir. Burada akademik tavrı geliştirmek ve araştırmacı kimliğini oluşturmak üzere programda eksik görülen ders, davranış, öğretim üyelerinin rol model olma kriterleri öğrenci ve mezunlar tarafından dile getirilmiştir: *“...kongreler, çalışmalar vb. bilimsel toplantılarda daha aktif olunması, hatta bu tür toplantıları kendi bünyesinde düzenleme girişimleri üniversitenin çok sayıda akademisyeni bir araya getirerek ev sahipliği yapması farklı üniversitelerden akademisyenlerle paylaşımın artmasını sağlayacaktır.” (M10). “...en çok da araştırma tasarımı konusunun daha detaylı ele alınması ve üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum.” (M14).*

Güncelleme ana kategorisinin ikinci alt kategorisi olarak “Yabancı Dil” belirlenmiştir. Katılımcılar lisansüstü eğitimde yabancı dil bilmenin önemini vurgulamışlardır: *“..Dünyanın ihtiyacını (ya da en azından müzik/sanat eğitiminin dünyadaki durumunu ve konumunu) anlayabilmek, çapraz okuma ve inceleme yapabilmek için yaşadığımız yüzyılda “evrensel” dil olan İngilizce okuma yazma yeterliliğine sahip olmak gerekiyor. Özellikle müzik eğitimi alanında pek çok kaynağa bu dil bilgisi ile erişilebiliyor. Yüzlerce üniversite ücretsiz “online” derslerini dünyaya açmışken ve bilgiye erişim kaynakları bu kadar çeşitlenmişken sadece dil bilgisi eksikliği ile öğrencilerin bu imkânlardan mahrum kalmaları çok üzücü.” (ÖÜ4). “Akademisyen olarak işini sürdürecekt olanlar daha iyi yabancı dil bilmeli, dünyanın her yerindeki akademisyenlerle fikir alışverişinde bulunup, ortak çalışmalar yapabilecek yeterliliğe ulaşmalı.” (M13).*

Güncelleme ana kategorisinde üçüncü alt kategori olarak “Teknoloji” belirlenmiştir. Teknolojinin gelişimi ve günümüzün şartları ile teknolojiye duyulan ihtiyaç konusundaki görüşler bu kategoride sunulmuştur: *“...21. yy ihtiyaçları göz önüne alındığında ders içeriklerinin teknolojik gelişmeleri daha yakından takip ederek düzenlenmesi gerektiğini, (en etkili ve hızlı iletişim kaynaklarının teknoloji ile sağlanması bakımından) düşünüyorum.” (M19). “Bilgisayar çocuklarına eğitim verebilecek, teknolojiyi kullanan, teknolojik ortamda müzik yaratan ve öğretmeyi sağlayabilen müzik öğretmeni yetiştirilmeli artık (maalesef).” (M13). “Bundan sonraki süreçte teknolojinin yaşamda daha çok yer alacağını her bilgi kanalından duymaktayız. Bu noktada da lisansüstü eğitime teknolojik içeriklerin eklenmesi en önemli basamaklardan biri olacaktır diye düşünüyorum.” (M6).*

Güncelleme ana kategorisinin dördüncü ve son alt kategorisi “21. Yüzyıl Becerileri” başlığı altında toplanmıştır. Disiplinlerarasılık, yaratıcılık, işbirliği gibi 21. yüzyıl becerileri öğretmen, mezun ve öğretim üyeleri tarafından dile getirilmiştir: *“Yaşadığımız yüzyılda yaratıcılık, işbirlikli öğrenme, üretkenlik gibi en önemli kazanımlar bu programda yer almalıdır... eksik kalan bilgi okur-yazarlığı konusu yeniden düzenlenebilir.” (Ö5). “Başta müzik eğitimi alanından olmak üzere, nöroloji, psikoloji ve sosyoloji alanlarından da faydalanarak bir program geliştirilebilir. 21. yy’da yaşanan bilimsel gelişmeler, öğrenme üzerine yapılan*

hem tıp hem de psikoloji alanındaki çalışmaların müzik eğitimi doktora programını geliştirmede farklı bakış açıları sunacağını düşünüyorum.” (Ö6). “Globalleşen dünyada, çağın gereklerini kavramış ve süzgeçten geçirmiş, dünyaya uyumlu ama kültür bilinci yüksek, topluma yararlı, bilgiyi sentezleyebilen, üretebilen, takım çalışmasına uyumlu, işbirliği yapabilen, bilgi okur-yazarlığı, müzik okur-yazarlığı, medya okur-yazarlığı iyi düzeyde olan, sorumluluk bilinci gelişmiş, değerlerine bağlı, liderlik vasfı olan, uyumlu, esnek yapıya sahip, dil ve iletişim becerileri iyi olan, kendini iyi ifade eden, teknolojiyi verimli ve yararlı şekilde kullanabilen, karmaşık problem çözmeye becerilerine sahip, müzakere yeteneği olan, eleştirel düşünebilen, duygusal zekâsı gelişmiş, öz farkındalığa sahip bireyler yetiştirmenin programın çıktılarında olabileceği kanaatindeyim.” (Ö8).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırma DEÜ EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği lisansüstü programları öğrenci, mezun ve öğretim üyelerinin görüşlerinden yola çıkarak, programın kurumsal hedeflerini, programın içeriğini, çıktılarını değerlendirmek ve müzik öğretmenliği alanında lisansüstü eğitime dair çıkarımlar yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tek bir üniversitede gerçekleştirilen bu çalışmanın köklü bir üniversitede gerçekleştirilmiş olması, programın çok yönlü ele alınması yönleriyle diğer üniversitelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarına da ışık tutacağına inanılmaktadır. Bu bölümde araştırma bulgularının yorumlanması ile elde edilen sonuçlar konu hakkındaki diğer araştırmaların sonuçlarıyla birlikte tartışılmıştır.

Özmenteş ve Özmenteş (2005)'in 2002-2003 eğitim-öğretim yılında DEU EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği yüksek lisans programında öğrenim gören 10 öğrenci ile yaptıkları araştırmanın sonuçlarıyla karşılaştırıldığında aradan geçen 20 yıla yakın sürede ortaya çıkan bulgularda benzer olan ve olmayan yönler rastlanmaktadır. Çarpıcı sonuçlardan biri olarak görülmektedir ki; Özmenteş ve Özmenteş (2005) araştırma sonuçlarında müzisyen-eğitimci çelişmesini vurgularken, bu çalışmada programın vizyon ve misyonuna uygun olarak “eğitimci” kimliğinin içerik ve uygulama ile ön plana çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Ancak öğretim üyelerinin görüşleri söz konusu olduğunda programın bir bütün olarak ele alınması gerekliliği, öğrenci seçimi, öğrencilerin program ile ilgili bilgilendirilmesi, içeriğin uygulanması ve mezuniyete kadar tüm parçaların arasındaki koordinasyonun sağlanmasının gerekliliği açığa çıkmaktadır. Programın hedeflerle, derslerle, değerlendirme yöntemleriyle, yönetici, öğretim üyesi ve öğrenci ile bir bütünü oluşturduğunun kavranması ve bir makinanın uyum içerisinde işlemesi gibi programın işleminin gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Müzik öğretmenliği lisansüstü programlarının üç yönlü yapısı bu programı diğer alanlardan ayırmaktadır. Bu üçlü yapı, müzik alanındaki gelişimin sürdürülmesi, öğretmen olarak bilgi, beceri ve yetkinliğin artması ve bilimsel bir kimlik geliştirmek olarak tanımlanabilir (Aynı durum resim-iş öğretmenliği lisansüstü programları için de geçerlidir). DEU EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği lisansüstü programları incelendiğinde bu üç alana da hitap eden derslerin bulunduğu görülmektedir. Bulguların işaret ettiği gibi müzik alanında ve müzik öğretmenliği alanında

olumlu bir görüş varken bilimsel kimlik geliştirme noktasında sıkıntı olduğu belirlenmiştir. Bu sıkıntı Özmenteş ve Özmenteş (2005) tarafından da dile getirilmiştir. Dolayısıyla bu soruna yaklaşık 20 senelik süreç içerisinde bir çözüm üretilmediği anlaşılmaktadır. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre bu sıkıntının kaynağı büyük ölçüde “bilimsel araştırma” derslerini veren öğretim üyelerinin fen bilimleri alanından gelmesi ve dolayısıyla sosyal bilimler alanında ve bunun yanı sıra “özel” bir alan olan müzik alanındaki tecrübe eksikliği olarak görünmektedir. Müzik alanının duyuşsal özelliği, soyut nitelikleri, yaratıcılık, yetenek gibi kavramlarla olan ilişkisi, ortaya çıkan ürünün “elle tutulur” nitelikte olmaması gibi sebeplerle bu alanda yapılacak araştırmalar bir takım sıkıntılar doğurabilmektedir. Öncelikle bu çalışmaların bilimsel bir tabana oturtulabilmesi, sonrasında uygulanacak araştırma yönteminin belirlenmesi, üzerinde titizlikle düşünülmesi gereken noktalar olarak öne çıkmaktadır. Bu görüşlerin ışığında görüşme verilerinden elde edilen “müzik eğitiminde bilimsel araştırma” dersinin programa temel ders olarak yerleştirilmesi ve bu derse müzik ve araştırma konularında deneyimli öğretim üyelerinin girmesi önem kazanmaktadır. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği (2016)'nın 6. ve 15. Maddelerinde belirtilen bilgiyi derleyen, yorumlayan, değerlendiren, bağımsız araştırma yapan araştırmacıyı müzik eğitimi alanında yetiştirmek üzere bu düzenlemelerin yapılması zaruri görülmektedir.

Bu çalışmada programın çıktılarında biri olarak değerlendirilen tezler incelendiğinde çalgı eğitimi, ses eğitimi, metot inceleme, müzik alanında önemli kişilerin hayatını ve katkılarını inceleme gibi daha bireysel ilgi ve beceri gerektiren alanlarda araştırmalara yönelme olduğu görülmektedir. Buna karşın Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi programlarının yetiştirdiği “sınıf müzik öğretmeni” ile ilgili, sınıf ortamında kullanılan müzik yöntem ve yaklaşımları ile ilgili, çocukların müziği nasıl öğrendiği ile ilgili az sayıda tez çalışması bulunmaktadır. Bu durumla bağlantılı olarak çalışma grubu için sıklıkla öğretmen adaylarının seçildiği, okul öncesi, ilköğretim ve lise kademelerinde daha sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Bilimsel tezlerin çalışılan alana katkı sağlayan ve o alandaki verimi ve niteliği artırarak toplumu daha ileriye taşıyabilecek özellikte olması beklenebilir. Bu durumda nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesine ışık tutmak üzere nitelikli bir müzik dersinin bileşenlerine odaklanan çalışmaların çoğaltılması hedeflenebilir.

Yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun betimsel olarak hazırlandığı ve yalnız literatür tarama ile veri toplandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı tezlerde de alandaki 1-2 uzman ile yüzeyel bir görüşme ile veri toplandığı görülmektedir. Türkiye’de müzik eğitimi alanında 2005 yılına kadar yapılan tüm tezleri inceleyen çalışmalarında Bilen, Canakay ve Ekici (2005) de benzer bir sonuca ulaşmışlardır ve bu durumu şöyle değerlendirmektedirler: “betimsel tezlerin nüans farklılaşmaları ile benzer konulara yönelmeleri, yalnız literatür tarama ile veri toplanan tezlerin özgün olmayan, genel olarak, kolay ulaşılabilen kaynaklara dayalı olması dikkat çekicidir.” Bilgiyi sadece derlemeyi hedefleyen bu çalışmalardan uzaklaşıp müzik öğretmenlerine nitelikli öğrenciler yetiştirmek üzere nitelikli öğrenme-öğretme süreçlerini oluşturmaları konusunda yol gösterecek çalışmalara

ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada sevindirici olan, son yıllarda deneysel çalışmaların ve müzik öğretim yöntem ve yaklaşımlarının irdelendiği çalışmaların sayısında artışın görülmesidir.

Tez konusunun belirlenmesi, uygun araştırma yönteminin seçilmesi, raporlama aşamasına varana kadar bilimsel ve etik kurallara uyma, zamanı verimli kullanma, güncel ve ilgili alanyazına ulaşma gibi tez sürecini kuvvetlendirecek noktalarda öğrenci kadar tez danışmanın da büyük rolü ve emeği vardır. Araştırma bulgularına göre danışmanın tüm bu konularda yetkin olması, öğrencisine vakit ayırması ve “akademik rol model” olması son derece önemlidir. Bu araştırmadaki danışman hakkında olumsuz olarak bildirilen görüşlere benzer bir sonuç olarak “danışmanın seçimi ve ilgisizliği” sıkıntısı Öztürk ve Dinç (2016) tarafından da dile getirilmiştir. Öğretim üyelerinin ders yoğunlukları, tez öğrencilerinin sayıca fazla olması, tez konusunun çalışma ve ilgi alanı dışında olması bu durumun nedenlerinden biri olabilir.

Araştırmada bir başka program çıktısı olarak mezunların mesleki yönelimleri sorgulanmıştır. Giriş bölümünde de belirtildiği gibi lisansüstü eğitim yapan öğrenciler kariyerlerini akademisyen olmak üzere planlamaktadır. Bu planlamaya uygun biçimde DEU EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği lisansüstü programlarından mezun olanların yarısından fazlasının (%53) akademisyen olarak Türkiye'nin farklı üniversitelerinde görev yaptığı görülmektedir. Ayrıca lisansüstü eğitim alan ve müzik öğretmeni yapan mezunların (%35) olması yapılan bilimsel çalışmaların gerçek sınıf ortamlarına aktarılması ve dolayısıyla daha nitelikli bireyler yetiştirilmesi imkânını sunduğu için son derece kıymetli görülmektedir.

Eğitim programları deyim yerinde ise ‘yaşayan varlıklardır.’ Kavramsal düzeyde ve kâğıt üzerinde kalmazlar. Yaşamın içinde, sürekli değişen, gelişen niteliktedirler. Çünkü yaşam değişir ve ihtiyaçlar değişir. Nitekim program geliştirme çalışmalarında sıklıkla İhtiyaç Analizi aşamasına dönülmesi gerekliliği, zaman içerisinde ihtiyaçların farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum da her program için “Güncelleme” konusunu ortaya çıkarmaktadır. Yapılan diğer çalışmalarda da (Bilen, 2005; Özmenteş ve Özmenteş, 2005; Can, Can ve Bağcı, 2009; Eskioğlu, 2010b; Öztürk ve Dinç, 2016) güncelleme gerekliliği ve önerileri araştırmacılar tarafından sunulmuştur. Bu araştırmada da değişen ve gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda öğretim elemanı, mezun ve öğrenciler programın güncellenmesi gerekliliğini dile getirmişlerdir. Güncelleme konusunda ilk sonuç olarak belirlenen “Akademik çalışmalar”, yukarıda da tartışılan müzik eğitimi alanındaki bilimsel araştırma yöntemleri ile bağlantılıdır. Bu konudaki derslerin müzik eğitiminde bilimsel araştırma yapma alanında uzman öğretim üyelerince verilmesinin gerekliliğinin yanı sıra, tez dışında bilimsel çalışma üretme, projeler üretme, bilimsel toplantılara katılma ve bilimsel toplantılar düzenleme konusunda bir ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Akademisyen” ve “bilim uzmanı” yetiştirme noktasında öğretim üyelerinin her açıdan birer rol model olmak üzere düzenlemeler yapması lisansüstü programların niteliğini artıracak önemli bir nokta olarak ortaya çıkarılmıştır.

Günümüz dünyasında bilgiye ulaşmak son derece kolaylaşmıştır. Güncel bilgileri, deneyimleri, yenilikleri takip edebilmek eğitim açısından son derece önemlidir. Artık telefonla bile dünyanın en saygın üniversitelerindeki derslere katılmak, ortak projeler yapmak, kütüphanelerdeki kaynaklara ulaşmak mümkündür. Globalleşen dünyada yabancı dil bilme zorunluluğu bu imkânlardan faydalanabilmek, yurt dışında görev yapan meslektaşlarla bağlantıda olabilmek, bilimsel toplantılara katılabilmek ve bunun da ötesinde dünyayı Türk müziği ve Türk müzik eğitimi ile tanıştırmak açısından son derece önemlidir. Ne yazık ki öğrenciler neredeyse ilkokul yıllarından itibaren yabancı dil öğrenmek için okullarda ders alsalar da bu konudaki yetersizliklerini belirtmektedirler. Bu durumda güncellemenin hem üniversite seviyesinde (hazırlık sınıfları, yoğunlaştırılmış dil eğitimleri, mesleki yabancı dil eğitimleri, yabancı dilde dersler vb.) hem de ilköğretimden itibaren yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Teknolojik gelişim geçen yıllar içerisinde her alanda kendine yer edinmiştir. Özellikle tüm dünyanın yaşadığı Covid-19 pandemisi sürecinde yapılan uzaktan eğitim ile teknolojinin kullanımı her kademedeki öğretmen ve öğrenci için mecburiyet hâline gelmiştir. Bu noktada DEU EBE GSE ABD Müzik Öğretmenliği yüksek lisans ve doktora programlarının temel kazanımlarından biri olarak sunulan “Müzik alanına ilişkin yeni eğitim teknolojilerini tanıyıp kullanabilme” kazanımı son derece önem kazanmaktadır. Ancak yüksek lisans ve doktora programları incelendiğinde Müzik ve Teknoloji alanında bir derse rastlanmamaktadır. Bu durum yapılan görüşmelerde de ortaya çıkmış ve programda yapılması gereken bir güncelleme olarak belirlenmiştir.

Son olarak “21. yüzyıl becerileri”ni geliştirebilecek nitelikte bir güncelleme yapılmasının gerekliliği bir sonuç olarak sunulmaktadır. 21. yüzyıl becerilerinin farklı tanımları olsa da “21. yüzyıl becerilerine ait tüm sınıflandırmalarda yaratıcılığın, eleştirel düşünmenin, iş birliği içinde çalışmanın ve problem çözmenin vurgulandığı görülmektedir” (Boyacı ve Özer, 2019). Yaşadığımız yüzyılın ihtiyaçlarına uygun bireyler yetiştirmek, bu bireylerin akademisyen olarak öğretmen adaylarına ve öğretmenlerin de her yaşta öğrencilerine bu becerileri aktarabilmesi, hedeflerini bu doğrultuda belirlemeleri ve öğrenme-öğretme ortamlarını bu bağlamda hazırlamaları ve uygulamaları son derece önemli görülmektedir.

Yukarıda tartışılan bulgular bir araya getirildiğinde sonuçlar şu şekilde özetlenebilir ve bu sonuçlar birer öneri olarak sunulabilir:

- Öğrenciler kurumun vizyon ve misyonunu kavramak, büyük resmi görebilmek ve eğitim sürecinde geçirdikleri süreci anlamlı hâle getirebilmek üzere programın başında bilgilendirilmelidir,
- Müzik eğitimi alanında nitelikli araştırmalar yapmak üzere “müzik eğitiminde bilimsel araştırma” dersi programa eklenmeli ve bu derse müzik eğitimi ve bilimsel çalışma yapma alanlarında uzman öğretim üyeleri girmelidir,
- Tezlerde yapılan çalışmalar çeşitlendirilmeli ve sınıf müzik eğitimine, müzik öğretim yöntem ve yaklaşımlarına yönelik konular araştırılmalıdır,

- Tezlerin araştırma yöntemleri bilimsel kriterlere uygun olarak belirlenmeli ve yürütülmelidir. Böylece müzik eğitimi alanında yapılan çalışmaların niteliği artırılmalıdır,
- Tezlerin çalışma grupları okul öncesi, ilkokul ve lise öğrencileri ile deneysel çalışmalar yapılacak biçimde çeşitlendirilmeli ve bu gruplardan elde edilecek sonuçlar sunulmalıdır,
- Öğretim üyeleri danışmanı oldukları öğrencilere hem tez hazırlama sürecinde hem de farklı akademik çalışmalar yapma aşamasında rol model olmalı ve işbirlikli çalışmalar yürütmelidir.
- Lisansüstü programlar çağın ve toplumun ihtiyaçlarına göre güncellenmelidir. Bu noktada teknoloji ve 21. yüzyıl becerilerini içerecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Bunların dışında şu öneriler eklenebilir:

- Program geliştirme açısından bakıldığında “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü” tanımındaki ölçme ve değerlendirme ögesi üzerine bir araştırma yapılabilir,
- Tüm Türkiye’deki lisansüstü programlar karşılaştırmalı olarak derinlemesine incelenerek araştırmanın boyutu derinleştirilebilir,
- Yurt dışındaki saygın üniversitelerde yer alan müzik eğitimi alanındaki lisansüstü programlar ile Türkiye’deki müzik eğitimi lisansüstü programları karşılaştırılarak programların dünyadaki yeri ve yapılabilecek değişiklikler belirlenebilir.

KAYNAKLAR

- Alabaş, R., Kamer, S. T. & Polat, Ü. (2012). Öğretmenlerin kariyer gelişimlerinde lisansüstü eğitim: Tercih sebepleri ve süreçte karşılaştıkları sorunlar. *e-international Journal of Educational Research*, 3 (4): 89-107. Erişim adresi: <http://www.e-ijer.com/en/download/article-file/89771>
- Arıca, E. (2017). Türkiye’de keman pedagojisi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (2), 327-342, <http://dx.doi.org/10.16986/HUJE.2016018529>.
- Ataman, Ö. G. (2009). Ülkemizde flüt ve flüt eğitimi alanlarında yapılan lisansüstü tezler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 341-352. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49070/626095>
- Başer, N., Narlı, S. & Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17: 129-135. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25433/268383>
- Bilen, S. (2005). Lisansüstü müzik öğretmenliği programlarının karşılaştırılması, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı:17, İzmir. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/235009>
- Bilen, S., Canakay, E. & Ekici T. (2005). *Türkiye’de müzik öğretmenliği lisansüstü programları tezlerinin bilimsel kriterlere uygunluk, özgünlük ve alana katkısı yönlerinden incelenmesi*. İstanbul, Marmara Üniversitesi: II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu (26 – 28 Eylül 2005).

- Birel, A. & Qader, H. (2017). Türkiye’de kontrbas konusunda yazılmış lisansüstü tezler üzerine durum tespiti. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 1416-1439. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyu.2017.50>
- Boyacı, Ş. D. B. & Özer, M. G. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2019; 9(2): 708-738. <http://dx.doi.org/10.18039/ajesi.578170>.
- Can, A. A., Can, Ü.K. & Bağcı, H. (2009). *Lisansüstü müzik eğitimi programlarıyla ve gerçekleştirilen araştırmalarla ilgili sorunlar ve çözüm önerileri*, I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 Mayıs, Çanakkale.
- Chmiliar, I. (2010). *Multiple-case designs*. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (582-583). ABD: SAGE Publications.
- Demirel, Ö. (2000). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. PegemA Yayınları, Ankara.
- Dokuz Eylül Üniversitesi. (t.y.). Bilgi Paketi Ders Kataloğu. Erişim adresi: <https://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2020-2021/tr/index.html>
- Eker, M., Karadağ, E. & Topuz, B. (2013). *Akademik sanat ve lisansüstü sorunsal: Sanatta yeterlik ile sanatsal yeterlik*, VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 45-50. Erişim adresi: https://egitim.sakarya.edu.tr/sites/egitim.sakarya.edu.tr/file/ULES-Lisansustu_egitim_cilt11.pdf
- Eskioğlu, I. (2010). YÖK’ün lisansüstü program açma ölçütleri hakkında analitik tartışmalar. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, (s. 987-999). Antalya. Erişim adresi: <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/215.pdf>
- Kılıç, I. (2010). *Müzik eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi*, 9. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, İstanbul, Marmara Üniversitesi: 9. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu (15- 17Aralık 2010).
- Kösreli, S. (2020). Türkiye’de ses eğitimi alanında yazılmış lisansüstü tezlerle yönelik bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (5), 3651-3668. <http://dx.doi.org/10.15869/itobiad.708104>.
- Kurtaslan, Z. (2018). Türkiye’de yaylı çalgılarda yay teknikleri üzerine yapılan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi. *Fine Arts*, 13 (4), 57-70. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.4.D0215>
- Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. (2016, 20 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 29690). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&MevzuatTerTip=5>
- McNail, J. D. (1996). *Curriculum, a comprehensive introduction*, Harper Collins Publishers, USA.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2. Baskı), SAGE Publications, USA.
- Nas, S., Peyman, D. & Arat, Ö. G. (2016). Bireylerin yüksek lisans yapma nedenleri üzerine bir araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (4): 571-599. <http://dx.doi.org/10.16953/deusbed.53127>.
- Orhan, Ş., Y. & Göklen, A. (2018). *Türkiye’de Oda Müziği Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezler. Sosyal Bilimlerde Güncel Tartışmalar*, İnsan Çalışmaları 1. Birinci baskı. Bilgin Kültür Sanat Yayınları. 96-104. Ankara.

- Özay, S. (2020). Türkiye’de viyola alanında yazılmış lisansüstü tezler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, Eğitim ve Toplum Özel Sayısı, 6344-6361. <http://dx.doi.org/10.26466/opus.784467>.
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. Aralık 2009, VI (II), 126-149. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13712/166017>
- Öztürk, F. G. & Dinç, H. (2016). Lisansüstü eğitim alan müzik öğretmenlerinin eğitimleri sürecinde karşılaştıkları sorunlar, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, cilt 5, 505-520, Ankara. <http://dx.doi.org/10.7816/idil-05-21-15>.
- Öztutgan, Z. (2016). Türkiye’de gitar alanında yapılan lisansüstü tezlerin analizi ve değerlendirmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 684-708. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/25853/272565>
- Özmenteş, G. & Özmenteş, S. (2005). Buca Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinin lisansüstü eğitimden beklentileri ve yüksek lisans programı ile ilgili görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (17), 247-255. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/234994>
- Toptaş, B. (2013). Türkiye’de piyano üzerine yapılmış lisansüstü çalışmalar. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 6 (3), 715-728. Erişim adresi: https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/79201/makaleler/6/3/arastirmx_79201_6_pp_715-728.pdf
- Üstün, H. (2020). Türkiye’de üflemeli çalgılar alanında yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi*, 2 (1), 26-41. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bmsd/issue/54328/710428>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Genişletilmiş 9. Baskı. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2020). Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>